

Middelalderbebyggelse i Gl. Viby

Af Jens Ulriksen

Det er ikke ualmindeligt, at Danmarks landsbyer har rødder i vikingetid og middelalder, og eksemplerne fra Roskildeegnen er efterhånden mange. Gennem en årrække har Roskilde Museum haft fokus på bebyggelsesudviklingen i denne periode, og holder derfor et vågent øje med planlægning og anlægsarbejder i og omkring landsbyerne. I december 2005 fik museet kontakt med fa. eurodan-huse øst A/S, som havde projekteret en udstykning af parcelhusgrunde på et 1,7 ha. stort areal på østsiden af landsbyen Gl. Viby, der ligger ca. 10 km syd for Roskilde. En arkæologisk forundersøgelse blev iværksat, og museet fik for første gang lejlighed til at se nærmere på Gl. Vibys forhistorie.¹

At Gl. Viby senest har sin oprindelse i middelalderen er sikkert. Stednavnet kendes tidligst i en skriftlig kilde fra 1257 som ”Wichby” og senere, i 1315, som ”Vigby”. Navnet betyder ’byen ved bugtningen’, formentlig hentydende til Viby Å, der løber umiddelbart vest for landsbyen.² Efterleddet ’-by’ henføres almindeligvis til vikingetiden, men det har også fundet anvendelse i tidlig middelalder. Så langt så godt ved hjælp af historiske kilder.

Arkæologiske vidnesbyrd om landsbyens alder har hidtil været begrænsede. I udstykningen Emilsgave, der ligger ca. 1 km mod syd-øst, er fundet en fibel fra yngre germansk jernalder, og ca. 500 m nord for Gl. Viby, nær åen, er fundet en ødelagt bronzefibel fra vikingetid. I midten af 1990’erne fandtes et fragment af en forgyldt skålformet bronzefibel med gribedyrsornamentik fra vikingetiden i en have i den nordlige ende af Gl. Viby.³ Omtrent 10 år tidligere fandt amatørarkæologer gulvlag og syldsten fra 1500-1600-tallet under den nu nedrevne Bodsbjerggård i landsbyens sydlige del.⁴

Middelalderen har hidtil kun været belagt med skriftlige kilder. Omtalen i 1257 vedrører jord i landsbyen ejet af Vor Frue Kloster i Roskilde, men hyppigst omtales den lille herregård Vibygård, som i dag befinder sig i landsbyens nordlige ende. Morten Truelsen af Sparreslægten skrev sig til Vibygård i 1315, og stedet forblev i famili-

Fig. 1. Gl. Viby med nærmeste omgivelser. Udgravningens placering er markeret med rød firkant. Copyright Kort- og Matrikelstyrelsen. G11-97.

ens eje i hen ved 300 år. I 1600-tallet skiftede herregården ejer flere gange, bl.a. har de to rigsråder Ove Gjedde og Otto Krag besiddet den. Vibygård var interessant for højadelens mænd, fordi den lå relativt tæt på København, hvor rigsrådet naturligvis holdt til. I sin tid lod Otto Krag en sandstenskam in bygge og forsyne med en latinsk inskription, der kan oversættes til: ”Det er med hoffet som med ilden, ikke for nær, ikke for fjern”.⁵

*Fig. 2. Søgegrøfter og udgravningsfelt set fra sydvest.
Foto: struvepetersen.dk/luftfoto.*

Landsbyen og landskabet

Ved middelalderens slutning rummede landsbyen 17 gårde og gårdsæder, foruden Vibygård,⁶ et antal som reduceredes lidt i de følgende århundreder. I Christian V.'s matrikel fra 1682 var der 14 gårde og fire gårdsæder, hvoraf tre var øde, men i 1709 omtales kun 12 gårde og tre gårdsæder.

Et kort fra 1796 viser Gl. Viby som en rækkelandsby med gårde og flere huse placeret langs en nord-sydgående gade. Sådan ser landsbyen også ud i dag, skønt gårdene stort set alle er flyttet ud eller revet ned (fig. 1).

Bebyggelsen ligger på østsiden af en ådal, der netop hér vides ud med engarealer på op til 200 meters bredde nordvest for Vibygård. Både mod nordøst og sydøst hæver terrænet sig mod højere punkter omtrent

*Fig. 3. Stigrembeslag af bronze. Foto: Flemming G. Rasmussen.
(op $\times 1$ og op $\times 27$)*

45-46 m o.h., mens landsbyen ligger 5-10 m lavere. Øst for Gl. Viby falder terrænet svagt mod bækken og vådområderne ved Syv Holme.

Udgravningen

Undersøgelsesområdet var en græsmark på østsiden af landsbyen (fig. 2). Mod nord afgrænsedes marken af den daværende Ramsø kommunes rådhus og mod syd af en nyere boligbebyggelse, hvor Bodsbjerggård tidligere havde sin plads. Muldlaget var meget mørkt og mellem 0,3 og 0,7 m i tykkelse. Undergrunden vekslede fra sandet moræneler i øst til stenet og ralfyldt grus centralt på marken. Stedvist var der tale om sand og leret sand. Terrænet faldt fra 39.43 m o.h. i nordøst til 36.57 m o.h. mod sydvest, men forekom ellers jævnt.

Prøvegravningen foregik i den sene vinter 2006, og søgegrøfterne afslørede spor af stolpehuller, grøfter og affaldsgruber. Det kunne fastslås, at der var rester af mindst et stolpebygget hus fra middelalderen, og en detektorafsøgning af de opgravede jordbunker supplerede fundmaterialet med fragmenter af to stigrembeslag af bronze.⁷ Selvom der var tale om to forskellige typer, kan begge dateres til 1000-tallet (fig. 3).

Fig. 4. Udgravningsplan.

I maj blev den egentlige udgravning iværksat.⁸ Der blev afrømmet et felt på ca. 3.500 m², hvor søgegrøfterne havde vist den største koncentration af anlæg (fig. 4). Den vestlige feltgrænse stødte op til grunden, der er beliggende langs Gl. Vibys landsbygade, den nuværende Vibygårdsvej.

Hustomter

Blandt et stort antal fyldskifter i feltet kunne udskilles 15-16 mere eller mindre velbevarede hustomter med jordgravede stolper (fig. 5).

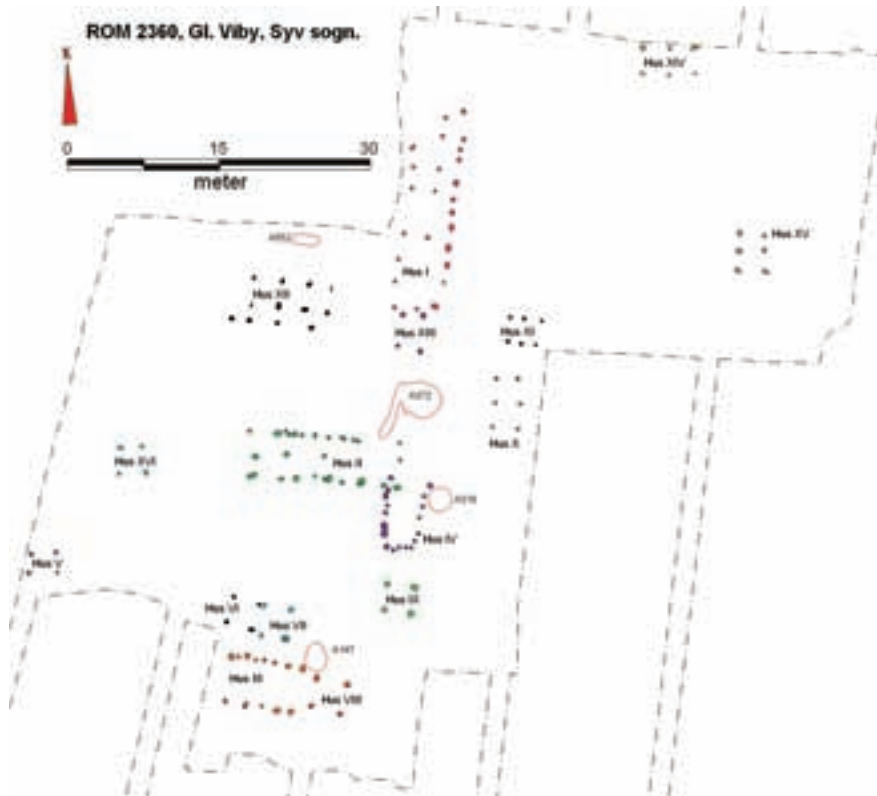

Fig. 5. Hustomter og gruber, der er omtalt i teksten.

Hus I havde rette vægge og en delvist bevaret tagbærende midtsulekonstruktion. Huset var 20,3 m langt, mens bredden varierede mellem 4,5 og 4,8 m. Orienteringen var nord-syd med nordenden drejet få grader mod øst. Østvæggen tegnede sig klart, mens vestvæggen var dårligere bevaret, og stolpehullerne var generelt mindre end i øst. Midtsulen var kun delvist bevaret. De seks stolpehuller udgjorde en ret linje, der var svagt forskudt mod øst. Der blev fundet et skår af østersøkeramik i et stolpehul, og sammen med bygningens grundplan peger det på en datering i 1100-tallet.

Hus II var bygget med rette vægge og en delvist bevaret tagbærende midtsulekonstruktion. Huset var mindst 11,5 m langt og ca. 4,4 m bredt, og orienteret øst-vest med østenden drejet få grader mod syd. Østenden skal muligvis forlænges med 3,7 m, men væggenes stolpesætning er – i givet fald – mere sporadisk end i resten af bygningen. Både nordvæggen og sydvæggen bar præg af udskiftede stolper. Midtsulen bestod af fire stolper, hvoraf de tre stod på linje, mens den vestligste var forskudt ca. 45 cm mod syd. I et stolpehul fandtes et uornamenteret lerkarskår, der efter magring, brænding og udseende at dømme stammer fra vikingetid eller tidlig middelalder. Hustypen i sig selv findes gennem hele middelalderen, men hører formentlig til i 1100-tallet.

Hus III havde rette, tagbærende vægge og fravær af stolpehuller i gavlene. Huset var 7,25 m langt og ca. 4,4 m bredt, orienteret øst-vest med østenden drejet lidt mod syd. I både nordvæggen og sydvæggen var udskiftet stolper. I et stolpehul fandtes et skår af gråbrændt keramik, der – sammen med hustypen – peger på en datering til 12.-14. årh.

Hus IV var et nærmest trapezformet hus med nogenlunde ret øst-væg, let krummet vestvæg og gavlkonstruktion i den smalle ende. Orienteringen var nord-syd med nordenden drejet lidt mod øst. Huset var ca. 6,8 m langt, 2,8 m bredt ved sydgavlen og 4 m bredt ved nordenden. I stolpehullerne fandtes skår af østersøkeramik, brændt og opløst klæbersten, et uornamenteret sideskår af keramik, et skår af rødbrændt keramik med grønne glasurstænk samt et jernsøm. Østersøkeramikken kan ikke dateres nærmere end til 10.-12. årh., mens det uornamenterede skår mest synes at være hjemmehørende i vikingetid. Det samme gælder klæbersten, der sjældent indgår i fundmateriale efter 1100. Der er således en modsætning mellem hovedparten af fundene og selve konstruktionen, som normalt anses for at være yngre end 11. årh. Skåret med glasurstænk er så fragmenteret, at det ikke kan bestemmes nærmere end til at være fra middelalderen.

Hus I, II og III har sandsynligvis været anvendt til beboelse, og muligvis skal hus IV også medtages i denne kategori. Tæt omkring disse bygninger fandtes flere såkaldte staklader, som i princippet består af fire stolpehuller i et kvadrat eller et rektangel. En nærmere tidsfæstelse volder vanskeligheder, da staklader i Danmark kendes fra romersk

jernalder til ind i middelalderen. Da der ikke er fundet genstande fra jernalderen i forbindelse med udgravningen, forekommer det ikke særlig sandsynligt, at stakladerne hører til en bebyggelse, der er ældre end de allerede nævnte beboelseshuse. Denne antagelse underbygges af forekomsten af et par skår af østersøkeramik fra stolpehuller i hus VIII og hus IX. Ydermere er der en tendens til, at stakladerne er knyttet til beboelseshusene. Det er særlig tydeligt for hus I og hus III, og der kan afgjort argumenteres for samme forhold ved hus IV.

I den nordøstlige del af feltet registreredes to mindre bygninger, som hver bestod af to rækker à tre stolpehuller. I hus XI var der ca. 2,5 m mellem de to rækker, og den samlede længde var 3,1 m. I hus XV var afstanden mellem de to rækker 2,5 m i nord og 2,6 m i syd, mens den samlede længde var ca. 3,7 m.

Der er ikke tale om treskibede bygninger, selvom tværmålet er smalt. Dertil er afstanden mellem stolperne på langs ad bygningerne for kort. Hér tale om en hustype, som er ukendt i oldtiden og snarest fra middelalderen.

Nordvestligt i feltet lå hus XII, der i fladen fremstod som fire sæt af parvist anbragte tagbærende stolper, orienteret i øst-vestlig retning. Af flere stolpehuller var kun bunden bevaret, og længst mod nordøst og sydvest opløste fyldskifterne sig i to meget beskedne nedgravninger. Afstanden på tværs var 2,7 m i vestenden, men blev gradvist mindre mod øst, hvor afstanden var skrumpet ind til 2,3 m. En sådan stolpesætning, der ensidigt smalner til mod den ene ende, harmonerer ikke med den normale grundplan for et treskibet hus. Parallelt med sydsiden, i en afstand af ca. 1,6 m, var en række på fire stolpehuller. Umiddelbart syntes der at være tale om en væglinje, men afstanden mellem de enkelte stolpehuller var meget uens. Der blev ikke fundet daterende genstande i stolpehullerne, og alt i alt er det tvivlsomt, om konstruktionen overhovedet bør kategoriseres som et hus.

Hus X lå ca. 20 m øst for hus XII. Hér var tale om tre sæt stolpehuller, orienteret i nord-sydlig retning. Afstanden på tværs var ca. 2,5 m for de to sydlige sæt og ca. 2,2 m for det nordligste sæt, der var lidt forskudt mod vest. På langs var der kun omkring 2,4 m mellem stolpeparrene. Der blev ikke gjort fund i stolpehullerne, og den ukarakteristiske stolpesætning giver ikke grundlag for en typologisk datering af

huset. Da bygningen er nord-sydvendt er den dog næppe ældre end vikingetid.

Hus XIV lå nordøstligst i feltet og bestod af tre sæt stolpehuller. På tværs var der ca. 2,6 m mellem stolpehullerne i de to vestlige sæt, mens der var ca. 2,45 m mellem hullerne længst mod øst. På langs var der 2,6 m mellem det vestlige sæt og midtersættet og nogenlunde det samme herfra til østsættet, der dog var uregelmæssigt. Der fremkom ingen oldsager, som kan datere bygningen.

Stolpesætningen i hus X, XII og XIV leder tankerne hen på treskibede huskonstruktioner, som var den fremherskende byggemåde fra begyndelsen af bronzealderen til vikingetidens slutning. Her udgør stolperne to rækker, der i princippet står frit inde i huset og bærer taget, mens væggene er placeret udvendigt for rækkerne i en afstand, der typisk varierer mellem 0,7 m og 1,5 m. De tre omtalte hustomter er af meget beskedne størrelser, ikke mindst når det drejer sig om treskibede bygninger. De må alle henføres til begrebet 'økonomibygninger', som kan dække over en lang række forskellige funktioner bortset fra beboelse. Deres nærmere tidsfæstelse volder problemer, da ingen af dem rummede oldsager. Typologisk synes der at være tale om huse fra bronze- eller jernalder, men intetsteds i udgravningen blev påtruffet oldsager fra disse perioder. For vikingetidens vedkommende foreligger fibelfragmentet fra nabohaven, mens oldsagerne fra udgravningen må henføres til periodens sene del. Flere af de fundne metalgenstande fra pløjemarken hører til i 1000-tallet, mens østersøkeramikken er bredt dateret til tiden fra 900-årene til ca. 1200. Samlet set er der mulighed for, at der indenfor relativt kort afstand har ligget en hovedbygning til en gård fra vikingetiden, hvortil de små treskibede huse hører.

Brønd og ovn

Mellem hus IV og hus X fandtes et rundet fyldskifte på ca. 2,5 x 2,4 m.⁹ Anlægget fremstod i fladen som et muldholdigt fyldskifte, i hvis midte var af en plamag af gult ler og gråbrun muldjord på ca. 1 m i diameter. Ved at udgrave den østlige halvdel blev det klart, der oprindeligt var tale om en nedgravning til en brønd. Den fremstod med skrånende sider i den øverste 1,2 m, hvorunder siderne var lodrette. Ca. 1 m nede trængte grundvandet ind, hvorfor brønden ikke blev gravet i bund. Ca.

Fig. 6. Ovn i brønden (A316) under udgravning. Rester af en øvre stempakning (a) og den sammenklappede ovnkappe ses i profilvæggen, mens den grå, skålførmede ovnbund ses midt i billedet (b). Foto: Mads Dybrfeld-Johnsen.

1,1 m dybt bestod fyldet af tørv med træstykker indlejret. Fundene fra brøndfyldet var fåtallige men kronologisk vidtrækkende. Materialet fremkom overvejende i den øverste halve meter, og omfattede østersøkeramik fra 10.-12. årh., enkelte skår af gråbrændt og rødbrændt glaseret keramik fra 12.-14. årh. samt lerkarskår fra 15. årh. Hertil kom enkelte dyreknogeter, en klump af forglaset ler og lidt trækul. Dybt i brønden, i tørvelaget, fandtes et sortbrændt skår med nopret overflade, der desværre er vanskeligt at datere nærmere. Der synes dog ikke at være tale om vikingetid, men snarere ældre middelalder.

Plamagen af gult ler viste sig at være de sammenbrudte rester af en lille ovn i flere faser. Set i profil udgjorde ovnanlæggene en 107 cm bred og 70 cm dyb struktur med stejle sider og rund bund. Ved udgravningen fremkom hurtigt en trækulsbræmme langs lerplamagens kant, og et ca. 25 x 25 cm stort område af rødbrændt ler. Herunder var en del kampesten blandet med næve- og hovedstore marksten indenfor lerplamagens omkreds. Kampestenene fortsatte til ca. 50 cm i dybden og stadig knyttet til leret, der stedvist rødbrændt (fig. 6a). Under stene fremkom en svagt skålføret ovnbund, der var grålig og hårdere end det omgivende ler og omtrent 40 cm bred (fig. 6b). Ca. 5 cm dybere – og direkte under – var en ovnbund magen til. Der fremkom hver-

ken større mængder trækul eller materiale, der vidnede om, hvad ovnene har været anvendt til. I ovnkappen, dvs. det gule ler, fandtes et skår af østersøkeramik og fra ovnanlægget i øvrigt kom et glaseret kandeskår og et skår af rødbrændt keramik. Som for brønden er der tale om et kronologisk vidtspændende materiale.

Samlet set kan det konstateres, at brønden er ældst, og efter dens tilfyldning har man anlagt ovnen. Blandt keramikken dominerer skår af østersøtype, men det er generelt for hele undersøgelsen. Væsentlige er de yngste skår, som hører til i 1200-1300-årene. Det enkeltstående skår fra 1400-årene kan være en tilfældig senere indblanding.

Andre anlæg

Der var mange stolpehuller, som ikke kunne forbindes til konstruktioner, men alene mængden understreger, at lokaliteten har været i anvendelse gennem mange år.

Også gruber fandtes i rigelig mængde. En del var affaldsgruber, mens andre bar præg af at have været vandfyldte, uden at de har stået åbne så længe, at der var dannet tørv. Fundmaterialet fra gruberne var overvejende dyreknogler og keramik. Det var mere reglen end undtagelsen, at gruberne rummede fund fra flere perioder. I en grube var både østersøkeramik fra 10.-12. årh., gråbrændt keramik fra 1100-1300-årene og stjertpotter og grønglaserede ovnkakler fra 1500-1600-tallet.¹⁰ I en anden grube fandtes et hesteskoformet spænde af bronze med oprullede ender fra 1000-tallet sammen med stjertpotteskår.¹¹ (Fig. 7.) I en tredje grube var skår af østersøkeramik spredt i hele anlægget, mens et skår af rødbrændt keramik med grøn glasur fra 1200-1300-tallet lå nær bunden. Mere ensartet – set med kronologiske briller – var en grube, der dels rummede østersøkeramik, dels en enkeltkam af ben og tak, en linseformet vævevægt af brændt ler og et fragment af en håndkværn af granatglimmerskifer.¹² Desuden fandtes en jernkniv og skår af gråbrændt keramik. Fundsammensætningen peger på en datering i 1100-tallets slutning (fig. 8).

Udgravningsfeltet var præget af grøfter, der – som hovedregel – forløb enten nord-syd eller øst-vest. I feltets vestligste del var en muldfyldt terrænsænkning. I forbindelse hermed var flere smalle grøfter, som formentlig har drænet overfladevand. Ud fra genstandene, der

Fig. 7. Hesteskoformet spænde fra A552. Foto: Flemming G. Rasmussen.

blev fundet i forbindelse hermed, er der tale om begivenheder i sen middelalder eller renæssance.

En nord-sydgående grøft, nogenlunde midt i udgravningen, markerer skellet mellem Gl. Vibys og Vibygårds jorder, som det fremgår af kortet fra 1796. En del af de øvrige grøfter skal muligvis ses i sammenhæng med kaptajnløjtnant C.H. Sandholts ejertid. Han købte Vibygård på auktion i 1827 og iværksatte jordforbedringsarbejder ved at mergle jorden og grave grøfter i vandlidende arealer.¹³ I hvert fald er det klart, at de øst-vestgående grøfter, der i feltet og søgegrøfter ses anbragt regelmæssigt med ca. 22-23 meters mellemrum, ikke overskrider skelgrøften til landsbyens areal, men holder sig på Vibygårds jord.

Fig. 8. Enkeltkam af ben og tak fra A372. Foto: Flemming G. Rasmussen.

Fig. 9. Stylos fundet i pløjelaget. Foto: Flemming G. Rasmussen.

Konklusion

Undersøgelsen blotlagde 15-16 hustomter, der repræsenterer en bebyggelsehistorie på 200-300 år. Husene lå enten nord-syd eller øst-vest, og var konstruktionsmæssigt af varierende karakter. Hus I, hus II og hus III kan med nogen ret kaldes hovedhuse, mens de øvrige huse kan kategoriseres som økonomibygninger. Hvor mange bygninger, der har eksisteret samtidig, kan ikke afgøres med sikkerhed.

Nogle af hustomterne tenderer grupperinger. F.eks. ligger hus III som hovedhus sydligt i feltet med stakladen hus VIII ved sin østgavl. Ydermere ligger to staklader, hus VI og hus VII, umiddelbart nord for, og knytter sig således fysisk til hovedhuset. På samme måde kan man forsøgsvist knytte hus I, der er et hovedhus i den nordlige del af feltet, sammen med stakladen hus XIII, som ligger ved hovedhusets sydgavl. Typologisk er der tale om hustyper, der har fundet anvendelse gennem store dele af middelalderen. Hus I og hus II er dateret til 1100-tallet, mens hus III må placeres i 12.-14. årh. For hus IV gælder, at hustypen normalt placeres efter 1100 på Sjælland, og fundet af klæbersten kan tyde på, at bygningen hører hjemme omkring 1100.

I to af de syv staklader, hus VIII og hus IX, fandtes skår af østersøkeramik i stolpehullerne. Hvorvidt det er udtryk for en generel date-

ring af alle stakladerne til 10.-12. årh. kan ikke afgøres med sikkerhed i denne sammenhæng.

Fundmaterialet repræsenterer tiden fra vikingetidens slutning til nyeste tid, men med hovedvægten på perioden fra ca. 1000 til 1600.

Blandt undersøgelsens ældste fund er et antal metalgenstande fra 1000-tallet, hvoraf hovedparten blev fundet med metaldetektor i pløjelaget i forbindelse med udgravningen. Kun et lille hesteskoformet spænde fandtes i en grube. Løsfundene fra 1000-tallet udgjordes af stigrembeslag af bronze, dels af en firkantet type med dyrehoveder (se fig. 3), dels en type med liljeformet top samt et gitterformet fortrinnet stykke. Fra samme periode stammer en lille spadeformet hægte af bronze. Sammen med vikingetidssmykket fra en nabogrund og de treskibede hustomter kunne det tyde på, at der i umiddelbar nærhed findes bebyggelsesrester fra vikingetiden.

De udgravede hustomter kunne henføres til 11.-14. årh., og størstedelen af oldsagerne stammer da også fra dette tidsrum. Antallet af skår af østersøkeramik fra 10.-12. årh. udgør 40% af det samlede keramikmateriale fra udgravningen. Gråbrændt keramik fra 12.-14. årh. udgør 24%, mens rødbrændt keramik – herunder et kandeskår fra 13.-14. årh. – svarer til 9% af keramikken. Skår af stjertpotter fra 15.-17. årh. repræsenterer 6% af det samlede skårmateriale.

Fra middelalderen stammer også flere af de genstande, som er blevet fundet med metaldetektor. Fremhæves skal en stylos af bronze, der har været brugt som griffel, ligesom et bogbeslag af bronze vel vidner om, at læsning og skrivning ikke kun var forbeholdt indbyggere i byer og klostre (fig. 9). Blandt oldsagerne var også et fragment af en tappenhane af bronze fra 1400-1500-tallet, mens møntfund var fåtallige og hjemmehørende i renæssancen.

Bebyggelsens udvikling efter det 14. årh. kunne ikke følges arkæologisk. I flere affaldsgruber fandtes levn fra den sene middelalder og renæssancen (ca. 1400-1600). Om husene fra denne tidshorisont har ligget indenfor udgravningsfeltets grænser, men bygget på syld og senere bortpløjet, kan ikke siges. En mulighed er, at bygninger fra denne periode befinder sig nærmere landsbygaden 60-70 m mod vest.

Med undersøgelsen i 2006 blev det klart, at Gl. Viby har ligget på samme plads i omtrent 1000 år. At landsbyens historie skal føres læn-

gere tilbage er sandsynligt, men hustomterne skal formentlig søges et andet sted indenfor nogle hundrede meter i radius.

Et interessant – men endnu ikke undersøgt – aspekt er Vibygård, der har været en del af bebyggelsen i mindst 700 år; så langt tilbage rækker de skriftlige kilder. Sandsynligheden for, at gården er ældre, er absolut til stede. Den forgyldte vikingetidsfibel og stigrembeslagene peger i hvert fald op ad i samfundspyramiden allerede i 900-1000-årene.

Litteratur

- Jørgensen, B. 1994: Stednavne ordbog. Gyldendal.
- Pedersen, A. 1999: Riding gear from the late Viking Age Denmark. *Journal of Danish Archaeology vol. 13 1996-97*, pp. 133-160. Odense University press.
- Strange Nielsen, A. 1953: Vibygård. *Gadstrup og Syv sogne*, pp. 155-170. Roskilde.
- Strange Nielsen, A. 1953: Viby. *Gadstrup og Syv sogne*, pp. 175-191. Roskilde.
- Ulsig, E. 2006: Hvem ejede jorden på Østsjælland i slutningen af middelalderen? *Historie 2006, 1*, pp. 1-41. Jysk Selskab for Historie.

NOTER

1. ROM 2360, Gammel Viby, stednr. 020110 – 34, Syv sogn, Ramsø herred, Københavns amt.
2. B. Jørgensen 1994.
3. Sb. 28, Syv sogn.
4. Sb. 23, Syv sogn.
5. Den latinske tekst lyder: ”Aula ut ignis nec prope nec procul”. Strange Nielsen 1953, 156.
6. Ulsig 2006, 7ff.
7. Pedersen 1999.
8. Undersøgelsen blev gennemført mellem 9. maj og 19. juni 2006 og bekostedes af eurodan-huse øst A/S i sin egenskab af bygherre. Deltagere var stud.mag. Louise Johansen, stud.mag. David Brink, stud.mag. Mads Drevs Dyhrfeld-Johnsen, alle fra Københavns Universitet, samt stud.mag. Kasper Stjernqvist, Århus Universitet. BA Amanda Summerfield deltog som volontør i to dage. Detektorafsøgning blev foretaget af Mauritz Tchikai, Gundsømagle, Lars Nissen, Greve og Tommy H. Olesen, Osted. Udgravningsleder var forfatteren.
9. A316.
10. A147.
11. A552. Hesteskospændet er 24 x 23 mm.
12. A372.
13. Strange Nielsen 1953, 160.